

APPLAUS VOOR DE STAARTMEES OP DE UTRECHTSE BIG DAY 2012

Gerrie Abel en Bart de Knecht

Op 12 mei 2012 werd voor het eerst een Groene Big Day in Utrecht georganiseerd. Twee teams streden tegen elkaar om binnen de grenzen van de provincie Utrecht in 24 uur zoveel mogelijk vogelsoorten te zien. Alleen "groene" vervoermiddelen waren toegestaan (dus niet met de auto). De eerste helft van mei is de beste tijd om een Big Day te houden. Dat komt omdat dit de periode is dat de meeste vogelsoorten kunnen worden aangetroffen; veel zomervogels zijn al terug, nog niet alle wintergasten zijn vertrokken en de vogeltrek is nog in volle gang. Het eerste team bestond uit Marian Peterse, Anton Schortinghuis en Bart de Knecht. Het tweede team bestond uit Kees de Leeuw, Leo Kramer en Gerrie Abel. Hier volgt het relaas van het tweede team.

Team 2 tijdens Big Day Utrecht - Gerrie Abel

Uilenkoor

Het is 3.45 uur als we de Lekdijk afrijden naar het dorpje Willige Langerak. Het dorp slaapt nog en een koor van groene kikkers heet ons welkom. De fietsen worden startklaar gemaakt en een eerste scholekster horen we roepend overtrekken, de Utrechtse Big Day 2012 is nu echt begonnen. Op de Lekdijk horen we een bosuil roepen van de overkant van de rivier. Deze Zuid-Hollandse vogel brengt ons in gewetensnood - mogen we hem tellen voor de Utrechtse lijst? Al gauw wordt ons probleem opgelost: vanuit Willige Langerak klinkt ook een bosuil, een echte Utrechtse.

Onze verdere fietstocht wordt een halfuur lang begeleid met het geroep van meerdere uilen. Wat een mooie start, windstil en bosuilen die solliciteren om op de tellijst te komen. Ondertussen is Arjan Boele aan komen fietsen en wijst ons de

plek van de ransuil en ook daar een roepend mannetje. Het zachte herhalende "oeh, oeh oeh" valt in het niet bij het verdragende geluid van de bosuilen. Even later horen we kortstondig een soort doodscreet, gevolgd door een korte roep van een steenuil. We blijven vertwijfeld staan. Wat is daar ten prooi gevallen aan deze uil: een muis, een vogel?

Onze start in het donker was dus zeer succesvol: drie uilen en de eerste moeras- en rietvogels lieten zich al veelvuldig horen. Alles moest op geluid. Zo hoorden we jonge blauwe reigers bedelen om voer, maar ook de koekoek riep, verrassend genoeg al in het donker. Het eerste uur werd hierdoor een adembenemend hoorspel. De eerste zichtwaarneming had meer weg van een ansichtkaart met daarop de tekst "Groeten uit de nacht". Het was het silhouet van een broedende ooievaar op een paalnest en dat tegen de verlichte achtergrond van het Randstedelijk gebied.

Als om 6.15 uur de krantenjongen in zijn bestelauto passeert, heeft de zon zich inmiddels laten zien en is het vroege zangkoor in volle gang met onder andere merel, zanglijster, winterkoning, houtduif, fitis en rietgors. Al snel loopt het aantal soorten op tot boven de 50 en bij iedere soort kwam de mededeling: "Je kunt hem alvast maar hebben". Het werd de lijfspreuk van deze dag.

Fluiter - Hans van Zummeren

Pauze bij "De Horde"

Om 9.15 uur besloten we te pauzeren bij de bekende Utrechtse trektelpost "De Horde" bij Jaarsveld. Hier was een van de vaste tellers, Frank Engelen, al een uurtje bezig overvliegende vogels te tellen. Het werd een onrustige pauze, want de vogeltrek liet zich op dat moment goed zien en zo konden we na ruim een uur "pauze" blauwe kiekendief, duinpieper, kanoet en tafeleend noteren. Soorten waar we absoluut geen rekening mee hadden gehouden en die als bonussoort op de lijst terechtkwamen. Hier nam Arjan Boele afscheid van ons. Hij had ons op menige soort getraceerd, zoals nonnetje, en ook trekkers op naam gebracht.

Onze teller stond op 90 en ons doel, 100 soorten, kwam al in zicht. We besloten er nog een schepje bovenop te doen en de lat hoger te leggen. Daarvoor staken we de rivier de Lek over bij Vianen en gingen richting Everdingerwaard. Een mooi stukje natuurontwikkeling van het Utrechts Landschap in de uiterwaarden van de Lek. Omdat we de wind aardig zat waren, gingen we onderaan een dijkje vogels kijken. We kregen het gevoel bij een voorstelling in een openluchttheater te zijn. Er waren optredens van broedende kluten, foeragerende bontbekplevieren, baltende kleine plevieren en invallende gele kwikstaarten. Het was lastig hier afscheid van te moeten nemen.

Staatmees - Hans van Zummeren

De teller was inmiddels de 100 gepasseerd toen we gebruik gingen maken van het Liniepontje, dat vaart tussen de forten Everdingen, Honswijk en Werk aan het Spoel, een stukje varende verbinding van de Hollandse waterlinie. Op ons verzoek bracht de schipper ons rechtstreeks naar fort Honswijk. Van hieruit gingen we richting Houten en Nieuwegein en onze focus lag op drie ontbrekende soorten: grote lijster, zwarte roodstaart en staartmees. Maar helaas, zonder resultaat. In Nieuwegein zagen we bij een paartje dodaars het mannetje een bezoek brengen aan het nest, terwijl het vrouwtje de eieren ging keren. Zouden ze op ons hebben gewacht om dit tafereel te laten zien? Het was een liefelijk gezicht.

Applaus

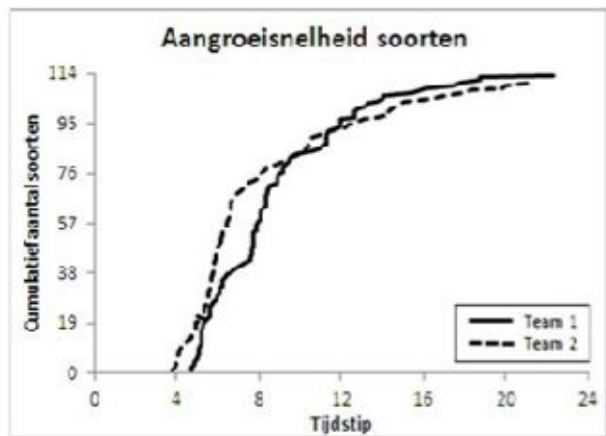
Als team hadden we er vooraf voor gekozen om het open polderlandschap met zijn uiterwaarden, plas-dras en lintbebouwing aan te doen voor de Big Day. Het is het gebied waar als weidevogelbeschermer, landschapscoördinator en vrijwilliger

van Staatsbosbeheer ons hart ligt. De kans op een mooie reeks bijzondere bosvogels op de lijst is in dit landschap beperkt. Omdat we Nieuwegein aandeden, bezochten we het bomenrijke Rijnhuizen. Dit landgoed met zijn monumentale bomen is altijd goed voor enkele bosvogels, waaronder de boomklever. Hier broeden jaarlijks één of meerdere paartjes en dit is een van de weinige populaties in het westelijke deel van de provincie Utrecht. Boom voor boom werd doorzocht, totdat we een dode es zagen met enkele holle gaten... en... yessss, daar kwam de boomklever tevoorschijn, met voer in zijn bek, soort 106 is binnen en een "high five" volgde.

Tijd voor een snelle hap in de plaatselijke cafetaria hadden we niet meer, we moesten onze energie uit snickers- en marsrepen halen, want de laatste 10 kilometer ging richting natuurontwikkeling Willeskop bij Oudewater. De route verliep via het groene lint langs het geluidscherm van de A2, voor een laatste poging naar de staartmees. En ja, om 18.20 uur hoorden we enkele exemplaren in het struikgewas, er klonk een kortstondig applaus van het team en daarna een zucht van verlichting. Want ja, je zult deze algemene en toch vrij rusteloos roepende soort maar niet op de lijst hebben staan. Ondenkbaar.

De rit door de Lopikerwaard was voor ons confronterend. Het was of we uit een boeiende jongensfilm stapten en geconfronteerd werden met de harde realiteit, een wereld waar intensieve landbouw en natuur niet samengaan. Er was vandaag namelijk massaal gemaaid door de boeren. Weidevogels moeten kansloos zijn geweest bij het "uitmaaien" van hun broedsels. Een buizerd profiteerde hiervan en vloog met een jonge scholekster weg. Deze pul had geen kans gezien dekking te vinden op de groene biljartvelden.

In Willeskop konden we nog veldleeuwerik, wintertaling en als allerlaatste (toch nog) sperwer aan de lijst toevoegen. De toenevende kou, de korte nacht en een indrukwekkend avontuur deed ons om 21.15 uur besluiten te stoppen. En na 17,5 uur vogels kijken, 60 kilometer fietsen, 153 stops en 111 soorten sloten we een geweldige dag af. Een dag waar oerdriften als jachtinstinct en competitiedrang weer even naar boven kwamen, maar waar uiteindelijk de beleving heeft gewonnen.

Figuur 1 Aangroeijsnelheid vogelsoorten van beide teams tijdens de Utrechtse Big Day.

Eindstand en overzicht

Het team van Marian Peterse, Anton Schortinghuis en Bart de Knecht heeft op 12 mei 2012 het eerste record van de Groene Big Day op 114 soorten gezet. Team 2 heeft slechts 3 soorten minder gezien en kwam uit op 111 soorten. In totaal zijn door beide teams maar liefst 132 soorten gezien, waarvan slechts 93 soorten door beide teams zijn waargenomen. Team 1 is om 4.55 uur gestart, heeft tot 23 uur gevogeld en heeft 249 kilometer afgelegd, waarvan 129 kilometer op de fiets en 120 kilometer met de trein. Dit team heeft vooral gevogeld op het centrale en zuidelijke deel van de Utrechtse heuvelrug en in het noordwestelijke deel van de provincie. Team 2 is om 3.45 uur gestart, 21.15 uur geëindigd en heeft 60 kilometer gefietst en 1 kilometer afgelegd met de pont. Zij hebben vooral in het open polderlandschap in het zuidwesten van de provincie gevogeld. Team 2 had door hun vroege start een voorsprong in het aantal waargenomen soorten. In de loop van de middag kwam team 1 de aanvankelijke achterstand te boven. In het eerste kwart van de dag zijn bijna 70% van alle soorten waargenomen (zie figuur 1).

Hoewel team 1 meer soorten heeft gezien dan team 2, heeft team 2 uiteindelijk toch de meeste "krenten in de pap" gezien. Team 2 heeft goede soorten als duinpieper, kwak, nonnetje, blauwe kiekendief en kanoet waargenomen. Hoogtepunten voor team 1 waren fluitier, boomleeuwrik, krooneend en een late kramsvogel. Team 1 heeft een flinke lijst van "gemiste" soorten waar onder andere glanskop, roek, blauwborst, steenuil en goudvink (laatste soort door minderheid van team gezien) op staan. Voor team 2 waren de grootste missers zwarte roodstaart, matkop en grote lijster.

Alhoewel er een hele prestatie is neergezet door beide teams, is er zeker ruimte voor verbetering van het huidige record van 114 soorten. Op 11 mei 2013 wordt daarom de tweede Groene Big Day georganiseerd om het oude record aan splinters te vogelen! Reserveer deze datum alvast in je agenda!

De tabel met alle vogelsoorten die door beide teams op 12 mei 2012 op de Utrechtse Big Day zijn waargenomen, is beschikbaar op de website van de VWU.